

Anna Salina

Dokument Janusza Starszego z 5 sierpnia 1409 r. na tle innych dyplomów księcia dla kapituły pw. św. Jana Chrzciciela w Warszawie

---

Przegląd Historyczny 102/3, 483-492

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANNA SALINA
Polska Akademia Nauk
Instytut Historii

Dokument Janusza Starszego z 5 sierpnia 1409 r. na tle innych dyplomów księcia dla kapituły pw. św. Jana Chrzciciela w Warszawie*

Spośród dwóch znanych mi dyplomów księcia Janusza Starszego zachowanych w oryginale, wydanych dla kapituły warszawskiego kościoła kolegiackiego pw. św. Jana Chrzciciela (pomijam tu dokumenty wystawione dla członków tej korporacji), tylko jeden opublikowano wraz z aparatem krytycznym. Chodzi o przechowywany w Archiwum Archidiecezjalnym w Warszawie akt fundacji kapituły, wystawiony przez tegoż władcę w 1398 r.¹ Do oficjalnego powołania kapituły przez delegata papieskiego — kanclerza płockiej kapituły katedralnej Ścibora z Pilichowa h. Rogala — doszło w 23 kwietnia 1402². 5 stycznia 1406 aktu formalnej erekcji dokonał także ordynariusz miejsca, biskup poznański Wojciech h. Jastrzębiec³.

W zasobie AGAD można znaleźć oryginalny dokument księcia Janusza Starszego z sentencją wyroku wydanego przezeń — jako sędziego polubownego

---

* Niniejszy tekst powstał na marginesie pracy doktorskiej pt. *Polityka książąt mazowieckich wobec władz Kościoła od początku XIV wieku do 1526 roku*, napisanej pod kierunkiem śp. prof. S. K. Kuczyńskiego, obronionej w 2009 r. w Instytucie Historii PAN, w druku.

¹ Or.: Archiwum Archidiecezjalne w Warszawie [dalej: AAW], dok. P1. Wyd. 1, *Acta Ecclesiae Collegiatae Varsoviensis*, wyd. B. Ulanowski, „Archiwum Komisji Prawniczej (Polskiej) Akademii Umiejętności” [dalej: AKP], t. VI, Kraków 1897–1926 [dalej: ACVars.], nr 5, s. 5–7; wyd. 2 (z aparatem krytycznym): J. Wysocki, *Organizacja kościelna Warszawy w XIV i XV w.*, „Studia Warszawskie”, t. XXI (błędny wydruk: XIX), 1975, z. 2, s. 247–250.

² Or.: Archiwum Kapituły Metropolitalnej w Warszawie [dalej: AKMW], spłonął w 1944 r. Kop. 1: AKMW, *Liber privilegiorum*, I, spalony w 1944 r., k. 11. Kop. 2. AAW, sygn. 696/A.X.3., 40, k. 8v–10 (odpis z XIX w.); wyd. w: W. Kwiatkowski, *Powstanie kapituły św. Jana przy zamku xx. mazowieckich w Warszawie*, Warszawa 1938, dod. źródl. 2. Reg. ACVars., nr 8, s. 7–8.

³ Or.: AKMW, spłonął w 1944 r. Kop. 1. AKMW, *Liber privilegiorum*, I, spalony w 1944 r., k. 1. Kop. 2. Archiwum Archidiecezjalne w Poznaniu, sygn. CP 2, nr 29, k. 23v–28. Kop. 3. AAW, sygn. 696/A.X.3., 40, k. 7–8v (odpis z XIX w.); wyd. w: W. Kwiatkowski, op. cit., dod. źródl. 3. Reg. ACVars., nr 10, s. 8 — na podstawie kop. 1.

— wespół z prepozytem plockim Dziersławem z Głównicza h. Awdaniec w sporze między kapitułą warszawską a wójtem i radą Starej Warszawy⁴. Dyplom, opatrzony herbową średnią pieczęcią księcia⁵, wystawiony pod datą 5 sierpnia 1409, przedstawiam w formie fotokopii oraz wydania źródłowego, przygotowanego zgodnie z projektem instrukcji wydawniczej Adama Wolffa⁶.

Trzeci znany badaczom oryginał dokumentu Janusza I dla kapituły warszawskiej z 5 kwietnia 1416, przechowywany w Archiwum Kapituły Metropolitalnej w Warszawie, spłonął podczas Powstania Warszawskiego wraz z całym jego zasobem: dokumentami, metrykami i kopiariuszami kapitulnymi⁷. Jego publikacja, dokonana tuż przed wybuchem wojny przez ks. Władysława Kwiatkowskiego, nie ma aparatu krytycznego i jest opatrzona błędną datą. Janusz I potwierdza w dokumencie nadania, które poczynił wcześniej na rzecz korporacji kanoniczej (oraz dla wikariuszy przy kościele pw. św. Jana Chrzciciela), przekazuje jej nowe źródła dochodów, przenosi posiadane przez nią włości na prawo niemieckie, udziela innych przywilejów i powtórnie określa nałożone na kanoników w przywileju fundacyjnym z 1398 r. obowiązki odprawiania nabożeństw za zmarłych z rodu i rodziny założyciela. Powyższy dyplom zawiera wzmiankę o innym dokumencie księżęcym dotyczącym dóbr przekazanych kapitule warszawskiej, z datą 28 marca 1402 („anno Domini millesimo quadringentesimo secundo feria tertia Dierum Paschae”). Ponieważ jest to jedyna informacja źródłowa na temat tego dyplomu, należy przypuszczać że w krótkim czasie doszło do jego utraty, jeszcze przed powstaniem kopiariusza kapitulnego. Wyłącznie z regestu zamieszczonego w aktach wizytacji biskupich z końca XVIII w. jest też znany dokument Janusza Starszego z 9 marca 1416 z nadaniem dla nowopowołanego kolegium wikariuszy⁸.

Wymienione wyżej dokumenty z Archiwum Kapituły Metropolitalnej w Warszawie (włączając dyplomy Ścibora z Pilichowa i Wojciecha Jastrzębca) zostały wydane w całości lub w formie regestu przez Bolesława Ulanowskiego⁹. Badacz ten opublikował w wyborze najstarszą ze znanych na początku XX w. księgę metrykalną kapituły warszawskiej, nadmieniając o zaginięciu wcześniejszej (lub wcześniejszych). Do edycji protokołów z lat 1517–1555 dołączone są regesty

⁴ AGAD, perg. 1510.

⁵ S. K. K u c z y ń s k i, *Pieczęcie książąt mazowieckich*, Warszawa 1978, s. 331, nr 35.

⁶ A. W o l f f, *Projekt instrukcji wydawniczej dla pisanych źródeł historycznych do połowy XVI wieku*, StŻr., t. I, 1957, s. 155–180.

⁷ Or.: AKMW, spłonął w 1944 r. Kop. 1. AAW, sygn. A.X.3., 669, s. 2–10, widymat z datą 13 września 1501 (s. 1–11), przepisany później; kop. 2, AAW, sygn. A.X.3.38, 859, k. 3–7, z błędną datą — 20 marca 1412; Wyd. w: W. K w i a t k o w s k i, op. cit., nr 4, z błędną datą 20 marca 1412, prawdopodobnie za kopią nr 2. Reg. ACVars., nr 20, s. 10 — z poprawną datą.

⁸ Reg. AAW, Wizytacje biskupa A. O. O k ę c k i e g o, sygn. A.X.3. 7. 870, cz. 2, k. 1. Vide L. K r ó l i k, *Kapituła kolegiacka w Warszawie do końca XVIII wieku*, Warszawa 1990, s. 112.

⁹ ACVars., nr 5, s. 5–7 (treść dokumentu z 1398 r.); nr 20, s. 10 (regest dokumentu z 5 kwietnia 1416).

(w kilku przypadkach treść) 125 dokumentów z lat 1355–1380 zawartych w dwóch kopiariuszach kapitulnych z XVI i XVII w.¹⁰ Do ksiąg nie przepisano jednak treści dokumentu Janusza Starszego z 1409 r. — najwidoczniej nie było go w archiwum kapituły. Może to budzić zdziwienie, gdyż orzeczenie wydane przez księcia dotyczy kwestii istotnych dla finansowych podstaw funkcjonowania kapituły kolegiackiej. Niektóre postanowienia wyroku książęcego budziły zresztą kontrowersje i w późniejszych wiekach, o czym niżej.

* * *

Wraz z początkiem XV w. na Mazowszu po rozwiązanie konfliktu między władzą świecką a kościelną zaczęto częściej zwracać się do sądu polubownego złożonego z kompromisariuszy wyznaczonych przez obie strony¹¹. Wobec postępów politycznego uzależniania władztwa mazowieckiego od Królestwa Polskiego, zmniejszało to możliwości ingerencji suwerena. Jednak również książęta mazowieccy angażowali się w rozwiązywanie konfliktów między Kościołem a swymi poddanymi, występując w roli rozjemców. Publikowany dokument nie jest jedynym, który na to wskazuje. Innym przykładem jest wyrok Siemowita IV z 23 lipca 1407 w sporze między mieszkańcami Sochaczewa a biskupem poznańskim Wojciechem Jastrzębcem¹². Władca przedłużył na czas swego życia korzystne dla mieszczan rozwiązanie w kwestii uiszczania dziesięcin, zezwalając na opłacanie ich w formie pieniężnej, w wysokości 8 groszy z włóki uprawnej. We wcześniej nowoprzybyłym do Sochaczewa osadnikom opłacanie dziesięciny wynoszącej 6 groszy z włóki umożliwiał układ z 25 lipca 1368, zawarty pomiędzy Siemowitem III a biskupem Janem z Lutogniewa¹³. Można przypuszczać, że spór rozwiązany przez Siemowita IV wynikł z korzystania przez mieszczan z przywileju, który według wspomnianego układu między księciem a biskupem miał obowiązywać jedynie do śmierci Siemowita III.

Podłożem konfliktu między dziekanem, reprezentującym kapitułę warszawską, a wójtem i radą Starej Warszawy, występującymi w imieniu mieszczan oraz mieszkańców wsi Jazdów, którego rozwiązaniem zajęli się książę Janusz Starszy oraz prepozyt płocki Dzierśław z Głównicy, również były finanse (kwestia dziesięcin i zapisów testamentowych na rzecz kolegiaty), a ponadto organizacja życia religijnego w mieście (problem pochówków oraz funkcjonowania bractw religijnych). W zasadniczej kwestii dziesięcin zapadł wyrok korzystny dla mieszczan,

¹⁰ B. Ulanowski, wstęp do: ACVars, s. 2–3.

¹¹ Vide edycja źródłowa dokumentów z lat 1400–1404: A. Salina, *Cztery dokumenty w sporze księcia Janusza Starszego z biskupem płockim Jakubem z Kurdwanowa*, StŻr, t. XLVII, s. 151–173. Na temat sądów polubownych vide też: eadem, *Polityka książąt mazowieckich wobec władz Kościoła*, s. 156–168.

¹² KDWLkp., t. V, nr 111.

¹³ NKDMaz., t. III, nr 101.

gdyż dziekanowi zakazano domagania się dziesięciny snopowej zamiast pieniężnej (ustalono jednak wysoką stawkę 17 groszy z włóki uprawnej). W zamian za to nałożono na miasto daninę z wina¹⁴ oraz zabroniono mieszczanom podważać legaty testamentowe na rzecz kolegiaty pw. św. Jana Chrzciciela. W tym przypadku wydykt w istocie godził w interesy książąt mazowieckich, którzy generalnie starali się zachować kontrolę nad pomniejszającym dochody skarbu księżęcego z podatków przechodzeniem majątków osób świeckich, czy to w postaci nieruchomości czy wyderkaufów, w ręce instytucji kościelnych. Świadczą o tym dokumenty monarsze, a od XV w. rozliczne wpisy do metryk księżęcych oraz ksiąg sądów ziemskich i grodzkich potwierdzające nadania poddanych na rzecz Kościoła. Źródła, być może ze względu na stan zachowania, wskazują na pewne preferencje władców odnośnie obdarowywania instytucji kościelnych. Jako, że ocalałe metryki mazowieckie i księgi sądowe pochodzą w większości z księstwa czersko-warszawskiego, można w nich odnaleźć przede wszystkim informacje o darowiznach na rzecz kolegiów kanoników, mansjonarzy i psalterzystów przy kolegiacie św. Jana Chrzciciela w Warszawie, jak również — w mniejszym stopniu — na rzecz kolegiaty w Pułtusku, ale już nie biskupstwa płockiego czy kapituły płockich¹⁵.

Odnosnie do organizacji życia religijnego — wyrok oddał w ręce dziekana kapituły zarząd nad pochówkami w kościele i na cmentarzu kościelnym oraz zabronił wójtowi i racjom ingerować w działalność miejskich bractw religijnych pozostawiając im swobodę fundowania ołtarzy.

---

¹⁴ Stało się ono przedmiotem sporów między kapitułą a miastem po wcieleniu księstwa mazowieckiego do Korony. Vide dokument Zygmunta III Wazy z datacją: Warszawa 17 marca 1612. Or.: AGAD, I. perg. 1637; 2. dok. papierowy 1502. Król, odnosząc się do rozstrzygnięcia z 1409 r., wydał wyrok w sporze między burmistrzem i urzędującymi rajcami Starej Warszawy a dziekanem kolegiaty pw. św. Jana Chrzciciela co do składania dziesięciny przez miasto w formie wina mszalnego. W dokumencie mowa jest o dwóch i pół beczkach wina: *dimidiam tertiam — una urna et una quarta*. Wspomniano w nim o potwierdzeniu wydanym przez Zygmunta Augusta z 23 stycznia 1556 i określeniu w nim, że beczki mają mieć sto i półtora garnca wina. Zygmunt III stwierdził, że mieszczanie są obowiązani dostarczać wino hiszpańskie lub węgierskie w pojemności 110 garnców.

¹⁵ Szczególnie: AGAD, sygn. MK 3, 4, 9, 18, 32, 41, 341; AGAD, Księgi ziemskie i grodzkie warszawskie, *dissoluta*, t. 2, 12, 22; Biblioteka PAU i PAN, rkps 7116, k. 30v–35.

Warszawa, 5 sierpnia 1409

*Książę Janusz Starszy oraz prepozyt plocki Dzierśław z Główczyzna wyroku-
ją, jako sędziowie polubowni, w sporze między dziekanem kapituły warszawskiej
Dominikiem z Kłodna a wójtem i radą Starej Warszawy m.in. o dziesięciny i inne
świadczenia, a także o pochówki mieszczan i ich zapisy testamentowe na rzecz ko-
legiaty pw. św. Jana Chrzcziciela.*

Or. Warszawa, AGAD, perg. 1510

*Wym. 450 x 555 + 75 mm. Dokument zachował się w dobrym stanie, tekst roz-
poczyna ozdobny inicjał wysokości 9 wersów (z ogółem 37). Na lewym marginesie
znajduje się wytarty i nieczytelny dopisek w 8 wersach, na odwrociu — regesty
i dawne sygnatury, a obok subskrypcji notarialnej znak notarialny w formie węża
(?) owiniętego wokół słupa osadzonego na kilkustopniowej piramidzie z napisem
Martinus (**Lit.** K. Skupieński, *Notariat publiczny w średniowiecznej Polsce*, Lublin
2002, s. 184–185, 196). Do dokumentu na sznurze splecionym z niebieskich nici
przywieszona jest okrągła pieczęć herbowa Janusza I średnia o średnicy 39 mm
odciśnięta w czerwonym wosku, umieszczona w misce z bezbarwnego wosku. Napis
minuskułą w otoku: s • ducis • iohannis • de mazovia • heres • czyrnencis. W polu
pieczęci, obramowanym ornamentem perłkowym, przedstawiona jest tarcza her-
bowa czwórzielna w krzyż. W polu 1 i 4 znajduje się smok skrzydlaty zwrócony
w prawo; w polu 2 i 3 orzeł bez korony zwrócony w prawo. Pieczęć jest nieco
zniszczona, z ubytkami, złamana i sklejona (**Lit.** S. K. Kuczyński, *Pieczęcie książąt
mazowieckich*, Warszawa 1978, s. 331, nr 35). Dokument ma ponadto dwa nacię-
cia na sznury innej pieczęci identyczne z nacięciami zachowanej pieczęci oraz dwa
nacięcia prostopadłe w stosunku do pozostałych nacięć.*

Kop. 1. Warszawa, AGAD, sygn. 1598, insert w transumpcie Zygmunta Augusta
z datą: Warszawa, 23 stycznia 1556.

2. Kraków, Biblioteka Czartoryskich, *Teki Naruszewicza*, t. 10, nr 127,
s. 459–466, z nagłówkiem: Arbitramentum Ioannis Ducis Masoviae cum Derslao
Praeposito Plocensi nomine Decani Varsaviensis agente ratione vini ad Ecclesiam
Sancti Ioannis ex agris decimae loco quotannis ad celebrandas missas submmi-
strandi; odpis z oryginału przechowywanego w archiwum miasta Warszawy.

|| In nomine Domini Amen. || Nos Iohannes Dei gracia Senior dux Mazouie
et Derslaus prepositus Plocensis¹ ecclesie cathedralis arbitri et arbitratores seu

¹ Dzierśław z Główczyzna w pow. grodzieckim, s. Mścislawa, h. Awdaniec, notariusz czerski (1376),
kanonik plocki i kanclerz wyszogrodzki (20 VII 1387; funkcję kanclerską utracił najpóźniej przed 5 I
1406 r.), prepozyt plocki (urząd uzyskał między 29 I 1405 a 10 IX 1406 r.). Zrezygnował z prepozytury
przed 15 I 1418 r. (wcześniej toczył o nią zwycięski spór w kurii rzymskiej z ks. Aleksandrem
Siemowitowicem), zm. między 15 I a 10 XII 1418 r. (*A. R a d z i m i ń s k i*, *Prałaci i kanonicy kapituły
katedralnej plockiej w XIV i pierwszej połowie XV wieku. Studium prozopograficzne*, t. I, *Toruń*

amicabiles compositores assumpti | comuniter et concorditer per honorabilem Dominicum decanum² collegiate sancti Iohannis Baptiste ecclesie Warszeuiensis Poznaniensis dyocesis parte ex una et per sagaces viros Petrum dictum | Pelgrzim advocatum³, Leonardum proconsulem⁴ ceterosque iuratos et scabinos et alios omnes singulariter et singulos agricultores, suburbanos et opidanos Warszeuienses necnon omnes | eciam singulariter et singulos tamquam hic nominatim expressos agricultores in Iasdown⁵ villa eiusdem dyocesis parte altera de et super litibus, controversiis, dissensionibus, discordiis et displicenciis, que vertebantur seu verti et esse sperabantur inter partes predictas super decimis agrorum cultorum et collendorum ad ipsum opidum Warszeuiensem et ad Iasdown villam predictam et aliis, de quibus mencio sit in infrascriptis visis proposicionibus, questionibus et petitionibus earumdem parcium, auditis et diligenter intellectis, quas nobis dare inscriptis vel oretenus dicere voluerint et super hiis omnibus et singulis convocato consilio sapiencium plurimorum et utriusque partis investigata et cognita voluntate solempnique per nos deliberacione prehabita, ex vigore compromissi in nos facti, invocato Christi^a nomine pro bono pacis et concordie inter dictas partes habende perpetuo laudamus, arbitramur et pronunciamus, dicimus et mandamus predictum Dominicum decanum et eiusdem successores legitimos, qui pro tempore fuerint, desistere ab inquietacione, quam faciebat prefatis advocato, proconsuli, consulibus,

^a Tu i w pozostałych przypadkach użycia słowa *Christus* — *chrystogram XP* z odpowiednią końcówką deklinacyjną.

1991, s. 73–74; A. Supruniuk, Otoczenie księcia mazowieckiego Siemowita IV (1374–1426). Studium o elicie politycznej Mazowsza na przełomie XIV i XV w., Warszawa 1998, s. 163–164).

² Dominik z Kłodna w pow. błońskim (obecnie Kludno), s. Sędziwoja, pleban kościoła parafialnego pw. św. Jana Chrzciciela w Warszawie, później dziekan kapituły kolegiackiej przy tym kościele (vide Acta Ecclesiae Collegiatae Varsoviensis, wyd. B. Ulanowski, „Archiwum Komisji Prawniczej (Polskiej) Akademii Umiejętności” [dalej AKP], t. VI, Kraków 1897–1926, nr 5, s. 5–7, nr 17, s. 9–10; W. Kwiatkowski, Powstanie kapituły św. Jana przy zamku xx. mazowieckich w Warszawie, Warszawa 1938, dod. źródl. 3; Bullarium Poloniae, wyd. I. Sulkowska-Kuraś, S. Kuraś, t. III: lata 1378–1417, Rzym–Lublin 1988, nr 1421). Kapelan dworski i kierownik kancelarii Janusza I w l. 1385–1392 (M. Wiłska, Mazowieckie środowisko dworskie Janusza Starszego. Studium społeczne, Warszawa 1977, mszp., Bibl. Instytutu Historii PAN, s. 136.). Brat Czadra, kanclerza zakroczymskiego, plebana w Tarcynie, prepozyta warszawskiego. Zm. po 1429 r. (vide Słownik historyczno-geograficzny ziemi warszawskiej do r. 1526, oprac. K. Pacuski, mszp. Pracownia Atlasu Historycznego Polski Instytutu Historii PAN (dalej: SHGWarsz.), s. 205–206).

³ Piotr Pielgrzym, wójt m. Starej Warszawy od 27 XII 1408 r., brat kanonika plockiego i dziekana warszawskiego Jana Pielgrzymowica oraz kanonika warszawskiego Andrzeja Pielgrzymowica, zm. w 1438/1439 r. Vide S. M. Szacherska, Wójtowie dziedziczni Starej Warszawy, [w:] Społeczeństwo Polski średniowiecznej, red. S. K. Kuczyński, t. I, Warszawa 1981, s. 295–305.

⁴ Leonard, burmistrz m. Starej Warszawy, postać bliżej niezidentyfikowana.

⁵ Jazdów, wieś w pow. warszawskim, par. Solec, obecnie Ujazdów, część Warszawy. Vide SHGWarsz., s. 171–173.

iuratis, opidanis et suburbanis ac agricultoribus in Warszeuia et in Iasdow de et super campestri et manipulari decima predicta ipsi decano et eiusdem successori, qui pro tempore fuerit, super huiusmodi campestri et manipulari decima perpetuum silencium imponentes. Ex aduerso autem laudamus, arbitramur, sentenciamus, pronunciamus et dicimus, eosdem advocatum et ceteros agricultores in Iasdow in allodiis ipsius opidi et eorumdem successores singulariter et singulos tamquam hic nominatim expressos et ipsorum quemlibet de quolibet manso, culto et possesso mesure magne habente et in se continente dimidium alterum mansum mesure Culmensis se usque ad agros curie ducalis Warszeuiensis protendente per septemdecim grossos monete melioris in terra Mazouie communiter decurrentis nomine decima in quolibet festo sancti Nicolai⁶ annis singulis dicto Dominico decano et eiusdem successoribus, qui pro tempore fuerit vel fuerint, dare, debere et pagare. Item laudamus, arbitramur, sentenciamus, dicimus et mandamus quod, quocienscunque et qu[ando]cunque per aliquam personam ecclesiasticam vel secularem alique res in pecuniis vel quibusvis bonis aliis pro ipsa ecclesia collegiata sancti Iohannis Baptiste in eorum ultimo testamento vel eciam tempore sanitatis mentis et corporis legata, donata assignate fuerint et tradite in manus vitricorum seu provisorum dicte ecclesie collegiate de illis decano eiusdem ecclesie rationem aliquam non debeant neque tenentur facere verum res huiusmodi iuxta Deum, conscienciam et fidem eorumdem pro fabrica et nec[essitati]s^b ipsius ecclesie fideliter dispensent, exponant et convertant eodem decano, qui pro tempore fuerit se ipsis vitricis non opponente vel aliquid contradicente. Et idem sentimus et fiat de luminibus seu candelis recipi consuetis per ipsos vitricos circa funera tumulanda in eadem ecclesia sancti Iohannis vel eciam amodo quocienscunque presentanda^c. Item laudamus, arbitramur et dicimus, quod funera parrochianorum utriusque sexus ecclesie eiusdem in ipsa ecclesia vel in cimiterio ipsius per parrochianos eiusdem absque scitu decani et rectoris prefate ecclesie non tumulentur. Item laudamus, arbitramur et dicimus, quod opidani predicti Warszeuienses omnibus et singulis annis per dimidiam terciam tunniam vini valentis non corrupti, clari et sapidi ad ipsam ecclesiam sancti Iohannis pro celebratione missarum per decanum et canonicos eorumque vicarios ac sacerdotes ceterosque presbiteros ipsorumque mansiones apud ipsam ecclesiam sancti Iohannis continuantes^d nomine decime, que de agris ipsius opidi ad partem molendinorum nosterum iacentibus solvi debeantur^e dare et reddere teneantur hocmodo: videlicet dimidiam alteram^f tunniam vini ipsius dent in quolibet festo sancte Elisabeth⁷ et residuam tunniam in festo Penthecostes Domini.

^b Dziura w pergaminie.

^c Kop. 2: putanda (pominięto znak skrótu nad u lub n).

^d Kop. 2: continuanter.

^e Odczyt niepewny.

^f Kop. 2: altam.

⁶ 6 grudnia.

⁷ 19 listopada, ewentualnie. 2 maja (translatio s. Elisabethae).

Item laudamus, arbitramur, sentenciamus, pronunciamus et dicimus, quod ipse decanus de scitu, voluntate et consensu canonicorum tamquam membrum dicti collegii Warszeuiensis omnia et singula preparamenta ad celebrationem missarum spectantia puta: calices, libros et ornatus quoslibet cuiuscumque speciei fuerint, regat, gubernet, tucatur et custodiat iuste et pie prout sibi pro honore Dei et utilitate dicte ecclesie, melius videbitur expedire. Item laudamus, sentenciamus, pronunciamus, dicimus et mandamus, quod vigilie pro defunctis cantande in ipsa ecclesia et extra conveniende more solito per fraternitates seu quasvis alias personas utriusque generis ac ipse fraternitates opidi Warszeuiensis et quelibet oblaciones altarium ac invitate faciende per ipsos opidanos Warszeuienses pro decano et canonicis ceterisque personis ecclesiasticis ipsi ecclesie sancti Iohannis comanentibus per proconsules, consules, iuratos et scabinos dicti opidi Warszeuiensis occulte vel manifeste sub aliquo dolo aut fraude fieri et exerceri non prohibeantur neque impediuntur, sed omnes et singuli incolentes dictum opidum iuxta eorum libitum libere premissa faciant cessantibus impedimentis pro salute vivorum et defunctorum prout ipsis Spiritus Sancti gracia inspirabit. Que omnia et singula premissa hincinde fieri, servari et adimpleri laudamus, dicimus, arbitramur atque mandamus sub pena dimidii alterius centenarii sexagenarum grossorum Pragensium. In singulis et pro singulis huiusmodi laudi solvenda medietatem ipsius pene pro ipsa ecclesia sancti Iohannis et parti tenenti dictam pronunciacionem et ipsam sentenciam arbitralem a parte non tenente aliam medietatem pene huiusmodi solvende et applicande. Que pena tocies exigi possit, quociens in predictis et predictorum aliquo fuerit contravenitum. In quorum omnium et singulorum fidem et testimonium premissorum presentes litteras seu presens publicum instrumentum nostram huiusmodi arbitralem sentenciam in se continentes seu continens ex inde fieri et per Martinum notarium publicum infrascriptum^g subscribi et publicari mandamus^g nostrorumque sigillorum iussimus appensione comuniri. Latum et pronunciatum fuit et est hoc laudum seu arb[it]rium^h Warszeuia in palacio nostro ducali hora nona vel quasi, sub anno a Nativitate Domini millesimo quadringentesimo nono, indiccione tertia, die quinta mensis Augusti, pontificatus sanctissimi in Christo patris et domini nostri, domini Allexandri digna Dei providencia pape quinti⁹ anno ipsius primo, presen-

^g *Kop. 2:* mandavimus.

^h *Kop. 2:* arbitramentum.

⁸ *Marcin z Czerwińska, s. Wojciecha, pisarz konsystorza warszawskiego. Vide M. Wiłska, Mazowieckie środowisko dworskie, s. 168. Czerwińsk, miasto składające się z części biskupiej położonej w z. wyszogrodzkiej oraz klasztornej położonej w ówczesnym pow. czerwińskim, późniejszym sąchoc-kim, w latach 1522–1524 włączonej do z. wyszogrodzkiej. Vide A. Dunin-Wąsowiczowa, Podziały administracyjne, [w:] Atlas Historyczny Polski: Mazowsze w II połowie XVI w. (dalej: AHP Mazowsze), red. W. Pałucki, Warszawa 1973, cz. 2, s. 41.*

⁹ *Aleksander V, właśc. Piotr Philargis de Candia, ur. ok. 1340 r. na Krecie. Franciszkanin, studiował w Oksfordzie i w Paryżu, gdzie następnie wykładał teologię. Biskup Placencji (1386), Vicenzy*

tibus nobiles ac honorabilibus viris dominis: Wszeborio subcamerario Czirnensi necnon herede de Brzeszcz¹⁰, Dampczone de Daniszewo herede¹¹, Paulo canonico Plocensi et Warszeuensi ecclesiarum¹² et Laurencio tribuno Warszeuensi¹³ et aliis quam pluribus fidedignis testibus ad premissa ad hoc vocatis specialiter et rogatis.

Et ego Martinus Alberti de Czirwiensko¹⁴, clericus Plocensis dyocesis, scriba consistorii Warszeuensis, publicus imperiali auctoritate notarius, quia prefatorum laudi, arbitrii ac sentencie arbitralis lacioni et pronunciacioni aliisque omnibus premissis et singulis dum sic ut premittitur fierent et agerentur una cum prenotatis testibus presens fui eaque sic fieri vidi et audivi, ideoque hoc presens publicum instrumentum manu mea propria scriptum, exinde confeci, publicavi rogatus et requisitus, una cum appensione prefatorum dominorum sigillorum in hanc publicam formam redegi signo et nomine meis solitis et consuetis consignando in fidem et testimonium omnium et singulorum premissorum.

(1388), Nawarry (1389) i Mediolanu (1402), nominowany przez Innocentego VII kardynałem (1405), 26 VI 1409 r. został obrany papieżem przez sobór pizański. Zm. 3 V 1410 r. w Bolonii. Vide B. K u m o r, Aleksander V, Encyklopedia katolicka, t. I, Lublin 1973, kol. 327.

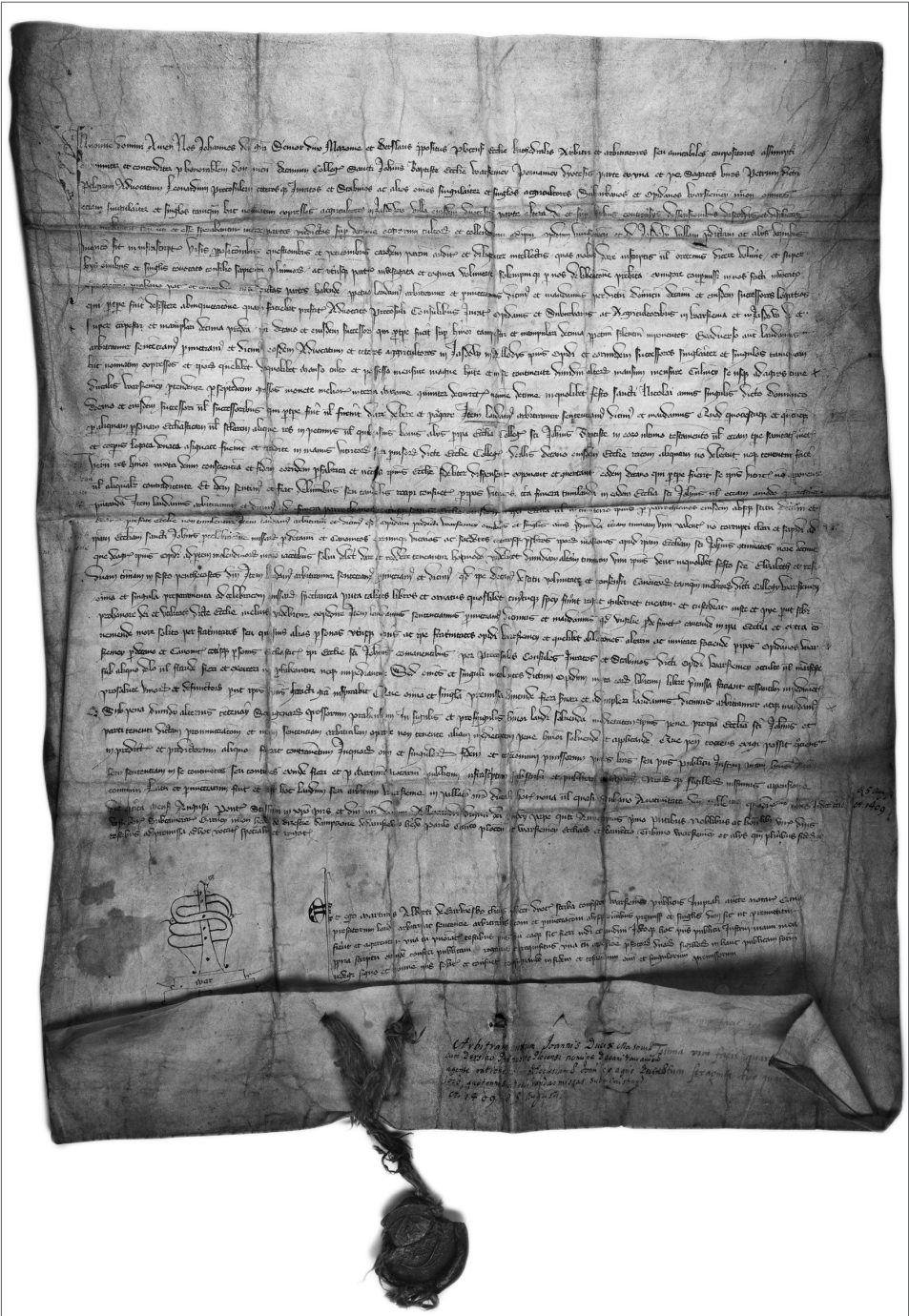
¹⁰ Wszebor z Brześć, podsedek (1403), podkomorzy (1409–1413) i sędzia czerski (1414), zm. przed 1415 r. Vide M. W i l s k a, Mazowieckie środowisko dworskie, s. 223. Brzeście, wieś w z. czerskiej, par. Cieciszewo. Vide AHP Mazowsze.

¹¹ Stanisław Dubiec (Dębiec) z Daniszewa, piszący się też z Milonowa (Wilanowa, obecnie dzielnicy Warszawy), h. Cholewa. Wzmiankowany po raz pierwszy w 1405 r., w latach 1408–1438 podsedek wyszogrodzki. Vide A. W o l f f, Studia nad urzędnikami mazowieckimi 1370–1526, Wrocław–Warszawa–Kraków 1962, s. 297; M. W i l s k a, Mazowieckie środowisko dworskie, s. 207. Daniszewo, wieś parafialna w z. wyszogrodzkiej, cf. Słownik historyczno–geograficzny ziemi wyszogrodzkiej w średniowieczu, oprac. A. W o l f f, A. B o r k i e w i c z – C e l i Ń s k a, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1971, s. 14.

¹² Paweł z Borzewa w pow. płońskim, s. Grzymisława, h. Pomian. Kanonik płocki (1396) i warszawski (1402), od 1413 r. dziekan warszawski, w 1420 r. krótkotrwałe objął funkcję kustosa warszawskiego. Podczas wakatu po śmierci biskupa Jakuba z Kurdwanowa został ustanowiony przez papieża administratorem gen. diec. płockiej. Notariusz (1397), protonotariusz (1398), podkanclerzy i kanclerz (1407–1428) w kancelarii Janusza Starszego; w 1412 i 1421 r. z ramienia księcia uczestniczył w rokowaniach z Krzyżakami. W 1413 r. był przedstawicielem Jakuba z Kurdwanowa w rozmowach z Zakonem Krzyżackim, a w 1414 r. świadkiem strony mazowieckiej w procesie polsko–krzyżackim. Zm. 7 XII 1428 r. Vide M. W i l s k a, Mazowieckie środowisko dworskie, s. 188–189; S. M. S z a c h e r s k a, T. Ż e b r o w s k i, Paweł z Borzewa, PSB, t. XXV, 1980, s. 376–377; A. R a d z i m i Ń s k i, Pralaci, t. II, s. 121–122; Słownik historyczno–geograficzny województwa płockiego w średniowieczu, oprac. A. B o r k i e w i c z – C e l i Ń s k a, Wrocław–Warszawa–Kraków–Gdańsk 1980, z. I, s. 23–24.

¹³ Wawrzyniec z Targowego w pow. warszawskim (obecnie część Warszawy), wojski (1398–1413), podsedek (1415–1426) i łowczy (1428) warszawski. W 1385 otrzymał od Janusza Starszego sołectwo w Mokotowie. Vide M. W i l s k a, Mazowieckie środowisko dworskie, s. 217; SHGWarsz., s. 530.

¹⁴ Czerwińsk, vide przypis 8.

Dokument ks. Janusza Starszego oraz prepozyta płockiego Dzierzława z Głównycza z 5 sierpnia 1409 z sentencją wyroku w sporze między dziekanem kapituły warszawskiej Dominikiem z Kłodna a wójtem i radą Starej Warszawy (AGAD, perg. 1510)